

HRANT DINK CİNAYETİ DÖRDÜNCÜ YIL RAPORU

Av. Fethiye Çetin

Hrant Dink cinayetine zemin hazırlayan süreç, bu süreçte rol alan kişi ve kurumlar ile cinayetin gerçek faillerini ve cinayetin nedenini önceki raporlarımızda tartışmış, konuya ilişkin sorular sormuş ve olası yanıtları vermiştik. Bugün artık, yargılamada gelinen aşama, dava dosyaları içeriği, bu dosyalardan elde edilen deliller, dava dışı soruşturma ve araştırmalar ile AİHM kararı ışığında yanıtlarımız, esas hakkındaki görüşümüzün de temelini oluşturuyor.

3. Yıl raporunda;

“Cinayetin üzerinden geçen 3 yıl sonunda başladığımız yerde olduğumuzu söylemek hiç de abartılı bir tespit değil. Ancak, bu üç yılın sonunda cinayetin gerçek faillerinin ortaya çıkarılması yönünde kayda değer bir gelişme olmamakla birlikte, cinayetin işlenmesine zemin hazırlayan süreç ve ardından geçen üç yılda yaşanan gelişmeler bir bütün olarak ele alındığında failin kim ya da kimler olduğu konusunda ciddi emareler sunuyor. Bizi, ikinci yıl raporunda sorduğumuz soruların cevaplarına biraz daha yaklaştırıyor.

Özellikle içinden geçtiğimiz süreçte, birtakım soruşturmalar ve yargılamalarla ortaya çıkan psikolojik savaş harekâtları, eylem planları, “sonuna kadar gidilecek” açıklamalarına, yüzlerce sayfalık raporlara rağmen cinayetin çözülmeşi Hrant Dink’in neden öldürüldüğü sorusunu bir kez daha sormayı ve yanıtlamayı, Hrant Dink cinayetinin Türkiye siyasetinde nereye oturduğunu bir kez daha değerlendirmeyi gerektiriyor.”

Şeklindeki tespitin ardından şöyle demiştik;

“Bu cinayetin, milliyetçi duygulara sahip üç-beş gencin işi olduğuna inanmak mümkün olmadığı gibi, bir biçimde emniyet ve jandarma bünyesine de sızmış, hukuk dışı bir güç ve yetki kullanan daha örgütlü bir yapının, bu üç-beş genci kullanarak bu cinayeti işlettiğine inanmak da mümkün değil. Genelkurmay Başkanlığı’ndan yargı makamlarına, hükümet sözcülerinden güvenlik birimlerine, medyadan paramiliter güçlere, tüm resmi/siyasi aktörlerin Hrant Dink’in öldürülmesinde, cinayetin önlenmemesinde, gerçek faillerin ortaya çıkarılmamasında sorumluluğu vardır.”

Burada işaret edilen kurumlar ve mekanizmaların Dink cinayetinin hazırlanması, işlenmesi, cinayetin ardından delillerin gizlenmesi, karartılması, gerçeğin üstünün örtülmesi, yargı süreçlerinin sınırlarının ve çerçevesinin çizilmesi ve bu sınırların dışına çıkılmamasındaki uyumu dikkat çekicidir. Esasen bu uyum, cinayetin meşrulaştırılması yanında cezasızlığını da olağanlaştıran güçlü bir aygıtın ve zihniyetin varlığına tekabül etmektedir.

Cinayetin gerçek failinin, yani azmettirenin dokunulmazlığını ve cezasızlığını meşrulaştıran bu sistemin gerçekte cinayeti olağanlaştıran bir zihniyet dokusu yarattığını ve benzerleri gibi Hrant Dink cinayetinin de aydınlatılmayarak bu aygıtın ve zihniyetin her seferinde yeniden üretildiğini net olarak söylemek mümkündür.

Bu rapor, yukarıda işaret edilen aygıtın niteliğini ve nasıl çalıştığını, benzer davalarda ve bu davada nasıl yeniden üretildiğini, Hrant Dink cinayeti özelinde incelemek amacıyla ve yukarıda sunduğumuz tespitin dayandığı olguları ve delilleri incelemeye, soruşturma aşamasından başlamanın bütünlüklü bir değerlendirme açısından daha uygun bir yöntem olduğu düşüncesiyle hazırlandı.

SORUŞTURMA AŞAMASINDA DOKUNULMAYANLAR

Hrant Dink, 19 Ocak 2007 tarihinde öldürüldüğünde, cinayeti soruşturmak üzere özel yetkili iki savcı görevlendirildi ve CMK 153. Madde uyarınca dosyanın tümüne etkili olacak şekilde gizlilik kararı alındı.

Savcılar, emirlerindeki kolluk görevlileri aracılığıyla cinayeti araştırmaya başladılar. Cinayet günü televizyon kanallarında ve ertesi gün hemen bütün gazetelerde, Hrant Dink'in ölümünden çok kısa süre önce yazmış olduğu iki yazı haberleştirildi. '**Neden Hedef Seçildim?**' ve '**Ruh Halimin Güvercin Tedirginliği**' başlıklı yazılarda Hrant Dink, kimler ve hangi kurumlar tarafından hedef gösterildiğini, kimler tarafından ve nasıl tehdit edildiğini, tedirginliğini açıkça yazarak bir bakıma katilin nerede aranması gerektiğine işaret ediyordu.

Sıradan ve olağan bir cinayet olayında şayet maktul, ölümlle tehdit edildiğine, hedef gösterildiğine ilişkin bir yazı, bir mektup bırakmış ise, soruşturmayı yürüten savcı, bu mektubu, ya da yazıyı dikkate almak ve bu mektupta adı geçenler hakkında soruşturma yapmak zorundadır. Zira; Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160 ve 161. maddeleri uyarınca Cumhuriyet savcıları;

"bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adlî kolluk görevlileri aracılığıyla her türlü araştırmayı yapar, yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi ister. Kamu görevlileri de yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri talep eden Cumhuriyet savcısına vakit geçirmeksizin temin etmekle"

yükümlüdürler.

Soruşturmayı yürüten savcılar, Hrant Dink'in söz konusu yazılarını görmezden geldiler. Oysa, Dink ailesi fertleri, cinayetin hemen ardından, 12.02.2007 tarihinde müşteki sıfatıyla savcılığa verdikleri ifadelerinde bu yazılarda ismi geçen kişi ve kuruluşlardan şikayetçi olduklarını açıkça dile getirdiler. Savcılar, Hrant Dink'in yazıları gibi, Dink ailesinin şikayetini de araştırma ve soruşturma konusu yapmadılar. Takip eden zamanlarda Hrant Dink'in yazılarını ve yakınlarının şikayetini destekleyen çok sayıda delil sunmamıza ve defalarca talep etmemize rağmen, bugüne kadar cinayetin hazırlık sürecinde rol alan kişi ve kurumlar ile eylemler için soruşturma başlatılmadı.

Cinayetin, Genelkurmay Başkanlığı açıklaması ve ertesi gün Hrant Dink'in İstanbul Valiliğine çağırılması ile başlayan bir süreç ve bu sürece yayılan eylemler sonucunda

gerçekleştirildiği, tüm delilleri ile tartışmasız bir biçimde ortaya çıktığı halde, bu süreç ve süreçte rol alan kişi ve kurumlar kararlı bir biçimde soruşturma dışında bırakıldı.

Oysa CMK 160. maddesi hükmünde son derece açık bir biçimde formüle edildiği gibi, savcıların harekete geçmesi için 'suçun işlendiği izlenimi' yeterliydi. Soruşturmaya başlanması için iddianame düzenlemede aranan "kuvvetli şüphe"ye de gerek yoktu.

Dokunulamayan kişiler ve eylemleri

Cinayete hazırlık sürecinde rol alan kişi ve kurumlar ile eylemlerine kısaca değinmek, kimlere ve neden dokunulmadığı konusunda fikir verebilir.

Agos Gazetesinin 6 Şubat 2004 tarihli nüshasında ve daha sonra Hürriyet Gazetesinde yayınlanan ve "Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen'in yetimhaneden alınmış bir Ermeni kızı olduğu"na ilişkin haberler üzerine Genelkurmay Başkanlığı bu yayınlar aleyhine, basın özgürlüğünün ve Türk vatandaşları ile kurumların görev sınırlarını da çizdiği çok sert bir açıklama yaptı. Mesajı alan kişi ve kurumlar ertesi günden itibaren harekete geçtiler.

Açıklamanın hemen ardından Hrant Dink İstanbul Valiliği'ne çağrıldı. Azınlıklarla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinden sorumlu Vali Yardımcısı Ergun Güngör'ün odasında gerçekleşen ve iki istihbarat görevlisinin katıldığı görüşmeyi Hrant Dink, haddini bildirme operasyonunun başlangıcı olarak nitelemiş ve '**artık hedefteydim**' diye yazmıştı. Bu görüşmeye katılan iki kişiden Özer Yılmaz'ın, Ergenekon davasında sanık olmasıyla, görüşmeye katılanların üst düzey istihbarat görevlileri oldukları ortaya çıktı. Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı da Mahkeme'ye gönderdiği 19.07.2010 tarihli yazı ile bu görüşmeyi ve görüşmeye katılanların MİT mensubu olduklarını, cinayetten tam üç buçuk yıl sonra kabul etti.

Görüşmeden iki gün sonra Agos Gazetesi önünde yapılan gösteride, Ülkü Ocakları İstanbul İl Başkanı Levent Temiz grup adına, "**Hrant Dink bundan sonra bütün öfkemizin ve nefretimizin hedefidir, hedefimizdir**" şeklinde açıklama yaptı.

Benzer bir gösteri de bundan birkaç gün sonra "**Asılsız Ermeni İddialarıyla Mücadele Federasyonu**" tarafından yine Agos önünde yapıldı.

Bu olayların hemen ardından Hrant Dink'in "**Ermeni Kimliği Üzerine**" başlıklı ve dizi halinde yayınlanan yazısındaki bir cümlesi bahane edilerek, yeni bir saldırı kampanyası başlatıldı ve kimi kişi ve kuruluşlar, aynı elden çıkmış tek tip şikayet dilekçeleriyle Hrant Dink'i savcılıklara şikayet ettiler.

Sistemli ve tek merkezden yönetildiği izlenimi veren saldırılar, kimi internet sitelerinde ve kimi gazetelerde devam etti, bu saldırılarda Hrant Dink sürekli hedef gösterildi.

Adalet Bakanlığı'nın izniyle, Hrant Dink aleyhine "Türklüğü neşren tahkir ve tezyif etme" suçunu düzenleyen eski TCK'nın 159. maddesi uyarınca dava açıldı. Davanın açılması için tek tip dilekçelerle şikayetçi olan şahıslar, örgütlü bir biçimde duruşmalara da katıldılar ve müdahil olmak talebiyle yine tek tip dilekçeler verdiler.

Yargılama, bilirkişilerin raporuna rağmen Hrant Dink'in mahkum edilmesiyle sonuçlandı.

Karar temyiz edildi. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesinde, bilirkişilerin görüşünün doğru olduğu ve kararın bozulması gerektiği belirtildi. Ancak Yargıtay 9. Ceza Dairesi kararı esastan oybirliğiyle onadı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu karara itiraz etti ancak itiraz makamı olan Yargıtay Ceza Genel Kurulu bu itirazı oyçokluğuyla reddetti.

Bütün bu süreç boyunca ve mahkeme kararları basına yansıkça, Hrant Dink'i hedef gösteren kesimler, Yargıtay kararını kendilerine dayanak göstererek, bu kez saldırılarını "tescilli Türk düşmanı" diyerek sürdürdüler. Yargıtay'ın kararı, Hrant Dink'in hedef gösterilmesi sürecinin son halkasıydı ve Yargıtay, bir bakıma, Hrant Dink'in ölüm fetvasının onanması anlamına gelen kararı ile Hrant Dink'i ölümcül bir saldırının tam ortasına atmıştı.

Hrant Dink, mahkumiyet kararı verildiği gün basına bir konuşma yaptı ve **"Bu suç benim algılamamla ırkçılıktır ve ben böyle bir suç işlemedim. Bu benim alnıma sürülmek istenen kara bir leke, yargı eğer bunu düzeltmezse ülkemi terk eder, çeker giderim"** dedi. Bunun ardından, Hrant Dink'in mahkum edildiği davada şikayetçi olan kesimler, başta Kemal Kerinçsiz ve Büyük Hukukçular Derneği, yine tek merkezden hazırlanmış tek tip dilekçelerle, bu kez **"adil yargılamayı etkileme"** suçlamasıyla Hrant Dink hakkında şikayette bulundular. Bu şikayet üzerine bir dava daha açıldı.

Burada, Hrant Dink'in bu açıklamasının bir sanığın aslında doğal ve yasal hakkı olduğunun, yasada tanımlanmış hiçbir suç tipine uymadığının altını çizmek gerekir. Buna rağmen, Hrant Dink'i öldürmenin altyapısını hazırlamakla görevli olanlar için, suç olsun olmasın elverişli bir bahane işlevi gördü. Bu şahıslar, Hrant Dink'i hedef tahtasına germe görevlerini yerine getirmişlerdi. Ancak savcının bu sözlerde suç unsuru olmadığını bildiği halde dava açması üzerine, hakimin önüne gelen davada suç oluşmadığı için iddianameyi geri çevirmesi ya da derhal beraat kararı vermesi gerekirken, davayı uzatarak her birinde bir linç girişiminin yaşandığı duruşmalar yapması; yargısal makamların davranış biçimlerini, süreçteki yer ve rollerini göstermesi bakımından önemliydi.

Hrant Dink hakkında şikayette bulunarak dava açılmasına neden olan Büyük Hukukçular Derneği ve üyelerinin yanı sıra başka gruplar da duruşmalara gelerek yine tek tip dilekçelerle müdahil olma talebinde bulundular. Bunlar arasında Ergenekon davasında yargılanmakta olan Oktay Yıldırım, Veli Küçük, Sevgi Erenerol, Kemal Kerinçsiz de vardı. Adliye önünde Kemal Kerinçsiz tarafından yönlendirilen bir grubun, üzerinde **"Misyoner çocuğu Hrant, Türk Ermenilerinin huzurunu bozma, Hrant yediğin ekmeğe ihanet etme"** yazılı bir pankart açması, pankartta **misyonerlik** vurgusu yapılması yürütülen plan ve planın merkezi hakkında önemli bir ipucu sunuyordu.

Hrant Dink aleyhine açılan davaların duruşmaları sırasında yaşanan fiili saldırılar, tehdit ve hakaretler basında da geniş yer buldu. Hrant Dink'in avukatının başvurusu üzerine alınan emniyet tedbirleri sayesinde Hrant Dink olası bir linç eyleminden kurtuldu ancak gerek Hrant Dink ve gerekse avukatları adliyeden polis araçları ile çıkarılabildi ve böylece korunabildiler.

Değerlendirme

- Burada dikkat çekici olan, devlet kurumlarından ölkü ocaklarına, istihbarat teşkilatından yargılama makamlarına kadar süreçte rol alan tüm kişi ve kurumların

aynı hedef doğrultusunda ortak hareket etmeleriydi. Bu da sürecin tek merkezden ve bir plan dahilinde yönetildiğini ortaya koyuyordu.

- Bu süreçte dikkati çeken ikinci husus, süreçte aktif rol alanların Hrant Dink'e 'misyoner' yakıştırmaları yaparak saldırmalarıydı. Misyonerlik, 2001 yılı Aralık ayında yapılan MGK toplantısında 'iç tehdit' olarak kabul edilmiş ve o zamana kadar milli güvenliğe tehdit olarak sayılan 'azınlık faaliyetleri' yanında, 'misyonerlik faaliyetleri' de Milli Güvenlik Siyaseti Belgesinde yerini almıştı. 2945 Sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'nun 2. maddesinin (a) fıkrasında geniş ve kapsayıcı bir milli güvenlik tanımının ardından (b) fıkrasında bulunan;

"Devletin Milli Güvenlik Siyasetinin; milli güvenliğin sağlanması ve milli hedeflere ulaşılması amacı ile **Milli Güvenlik Kurulunun belirlediği görüşler dahilinde**, Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilen iç, dış ve savunma hareket tarzlarına ait esasları kapsayan siyaseti ifade eder"

şeklindeki düzenleme ile birlikte okunduğunda, yürütmenin bu belgeye uyum zorunluluğu açıkça ortaya çıkıyor. Buna göre, artık azınlık faaliyeti yürüttüğü varsayılan kişi ve gruplar yanında misyoner olarak sunulan kişi ve gruplara karşı yürütülecek hareketler de savunma hareket tarzı olarak kabul ediliyordu. Farklılık ve yabancılaşma öngörüsü üzerine kurulu iç düşman tanımları yapan bu belge gereğince 'azınlık faaliyeti' sürdürdüğü kabul edilenler ile 'misyonerlere' karşı yürütülecek mücadele "düşman"a karşı devletin savunulması (meşru müdafaa) siyasetinin bir unsuru haline geliyordu.

Tanımları yapılmayan, sınırları ve kapsamı çizilmeyen 'azınlık faaliyetleri' yanında 'misyonerliğin' de iç tehdit olarak işaret edildiği Milli Güvenlik Siyaseti Belgesinin kabul edilmesinin ve özellikle AB uyum paketleriyle 2003 – 2004 yıllarında başta MGK Yasası ve 3194 Sayılı İller Yasası olmak üzere çok sayıda yasal değişikliğin ardından azınlıklara karşı her alanda saldırıların arttığı, medyanın azınlıkları, Hristiyanları hedef alan programlar yaptığı, ders kitaplarına belirlenen tehdit kapsamında azınlıklara karşı nefret ve düşmanlık içeren bölümler eklendiği, öğretmenlerin zorunlu seminerlerden geçirildiği, yaygın fişlemelerin yapıldığı bir döneme girildi.

Dink cinayeti hazırlık sürecinde aktif görev üstlenen Sevgi Erenrol'un Genelkurmay Başkanlığı, kuvvet komutanlıkları ve üniversitelerde, 'misyonerlik' başlığı altında, misyonerliğin ülkedeki azınlıklar tarafından yürütüldüğü, ülkeye yönelik tehditlerin bir piramit arz ettiği ve bunun en tepesinde azınlıkların olduğu görüşünün propaganda edildiği seminerler verdiği, Ergenekon soruşturmaları sırasında ortaya çıktı.

Yukarıda değinilen yayınlar ve seminerlerin ardından, gayrimüslimlere ve gayrimüslim din görevlilerine karşı saldırılar birden bire arttı. Rahip Santoro'nun, Hrant Dink'in öldürüldüğü, Malatya'da Tilman Geske, Necati Aydın ve Uğur Yüksel'in misyoner oldukları gerekçesiyle vahşice katledildiği, Mor Yakup Süryani Kilisesi rahibi Edip Daniel Savcı'nın, kimliği belirsiz üç kişi tarafından kaçırılıp üç gün sonra serbest bırakıldığı, İzmir'de Aziz Antuan Kilisesi Rahibi Adriano Franchini'nin bıçakla yaralandığı bir sürece girildi.

Hrant Dink cinayeti davası sanıklarından Yasin Hayal'in, 2002 Mart ayında askerden izinli olarak geldiği sırada, Trabzon Santa Maria Katolik Kilisesi rahibi Pierre Brunissen'i (Rahip Santoro'nun selefi) komaya sokacak şekilde darp etmesinin gerekçesi olarak 'misyonerlik faaliyetlerini' göstermesi de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ayrıca, son dönemlerde yürütülen operasyonlar sırasında çok sayıda 'çete' ve 'mafya' elemanı sanıkta, bakanların dahi ulaşamadıkları devletin milli güvenlik siyaseti belgesinin ve yine devlet siyasetine ilişkin gizli dokümanların çıkması, ilginç ancak tesadüfi değildir.

- Dikkati çeken diğer bir husus da, Hrant Dink cinayeti hazırlık sürecinde aktif rol alan ancak dokunulamayan kişi ve kurumların bir kısmına daha sonra 'Ergenekon' adı verilen soruşturmalar sırasında dokunulmuş olmasıdır. Bu dava kapsamında aralarında Veli Küçük, Kemal Kerinçsiz, Sevgi Erenerol, Özer Yılmaz ve Levent Temiz'in de bulunduğu bu kişilere, terör örgütü kurma, yönetme, üyesi olma gibi suçlar da dahil olmak üzere ağır cezayı gerektiren çok sayıda suç isnat edildiği halde, bu kişilere, bugüne kadar Hrant Dink cinayetine ilişkin soru sormak dahi mümkün olmadı. **Bu durum, dokunulmazlık ve dokunulabilirliğin yine devletin belirlediği çerçevede ve konularda mümkün olduğunu, Hrant Dink cinayetinin dokunulabilirlik çerçevesi dışında kaldığını gösterdi.**
- Dink Ailesi ve Avukatların tüm taleplerine rağmen soruşturma savcılarının soruşturmanın derinleştirilmesi ve bağlantıların araştırılması konusundaki "gönülsüzlük"lerini aşmak mümkün olmadı.

SORUŞTURMA AŞAMASINDA SORUŞTURULMAYANLAR

Yukarıda değinildiği gibi soruşturma evresinin karar almaya yetkili yargı organı savcılıktır. Savcılık soruşturmayı bizzat ve/veya adli kolluk marifetiyle yapar. Hrant Dink cinayeti soruşturmasında, cinayete hazırlık sürecinin bütün ısrarlarımıza rağmen dikkate alınmadığı yukarıda anlatıldı. Ancak, soruşturmanın tek eksiği yukarıda değindiklerimiz değildi. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi ve cinayet saikinın belirlenebilmesi açısından çok büyük önem taşıyan deliller toplanmadı, kimi deliller bu aşamada yok edildi, çok önemli deliller soruşturmayı yürüten savcılardan gizlendi, hatta deliller üzerinde oynandığı gibi sahte deliller de üretildi, ancak delilleri toplamayanlara, gizleyenlere, yok edenlere de dokunulamadı. Örneğin;

- Kolluk tarafından el konan Akbank Osmanbey Şubesine ait ATM kamera kayıtlarının cinayet gününe ait önemli bir bölümü Emniyet birimlerinde yok edildi ve bugüne kadar tüm çabalara rağmen bu görüntülere ulaşılamadı. Görüntülere takılan ve cinayetin ardındaki örgütü ve saiki deşifre edebileceği kuvvetle muhtemel kişi ya da kişilerin bu şekilde saklandığı kuşkusuna bugüne kadar giderilemedi, gidermesi için de hiçbir ciddi adım atılmadı.
- Çok önemli bir delil olmasına rağmen sanık Ogün Samast'ın cep telefonu ve sim kartına ilişkin ifadeler arasındaki çelişki ve karmaşıklık çözümlenmedi, işin gerçeği araştırılmadı

ve bu konu da diğer benzerleri gibi bir muamma olarak kaldı. Oysa, tanık ifadelerine göre, cinayetten sonra Ogün Samast, cep telefonunu çok sık kullanmıştı. Bu tanıklar da halen bulunamadı ve bugüne kadar duruşmada dinlenmeleri mümkün olmadı.

- Ogün Samast, cinayetten hemen önce, bir saatten fazla zamanını Agos'un bulunduğu Sebat Apartmanının yanındaki Şafak Sokaktaki İnternet Kafe'de geçirmiş ve birileriyle chat'leşmişti. Cinayet zanlısının cinayetten hemen önce gittiği mekan, bu mekanın sahiplerinin ve o sırada orada bulunan kişilerin tanıklığı ve zanlının kullandığı bilgisayar kayıtları çok önemli olduğu halde, polis, bu konuda hiçbir araştırma yapmadı. Kafeyi işleten polis memuru Cavit Kılıç'ın ifadesine de talebimiz üzerine cinayet tarihinden iki ay sonra başvuruldu. Bilgisayarlar kayıtlarına ise halen ulaşamadı.
- Oysa Samast'ın cinayetten önce birileriyle chatleştiği internet kafe, bir binanın ikinci katındaydı ve tabelasında Kritik Güvenlik Sistemleri, Temizlik Hizmetleri ve Danışmanlık Şirketi yazılıydı yani buranın bir internet kafe olduğu dışarıdan bakıldığında anlaşılamiyordu. Şirketin sahibi Adem Kılıç'ın Feriköy Karakolunda görevli polis memuru oğlu Cavit Kılıç, cinayet günü bürodaydı. Cinayetten iki ay sonra alınan ifadesinde, Ogün Samast'ı hiç görmediğini söylemişti. Oysa Cavit Kılıç, daha sonra Mahkeme önünde verdiği ifade de cinayet gününe ve Ogün Samast'a dair çok önemli ayrıntılar anlatıyor, soru üzerine bu bilgileri cinayet günü terörle mücadele ekiplerine de aktardığını söylüyordu.
- Cinayetin ardından Ogün Samast, Şafak Sokakta koşarken Saray Kumaşçılık kameralarına takıldı. Samast'ın hemen arkasından onu izleyen ve uzaklaştığını gördükten sonra, sokağın köşesindeki inşaatın kapısından içeri girip kaybolan iki kişiye ilişkin hiçbir araştırma yapılmadı. Oysa davranışlarıyla şüphe çeken bu iki kişinin eşkali, Samast'ın yalnız olmadığını söyleyen kimi tanıkların anlatımlarıyla örtüşüyordu.
- Akbank ATM ve Saray Kumaşçılık Mağazasının kameralarına, cinayet günü, çeşitli noktalarda yaptığı telefon görüşmeleri ile takılan ve oldukça şüpheli görünen şahsın kimliği soruşturma aşamasında hiçbir şekilde soruşturma konusu yapılmadı. Bu konudaki taleplerimiz de bugüne kadar karşılanmadı ve bu şahıs bir sır olarak kaldı.

Adli kolluğun yukarıda değinilen ve CMK madde 161/5 uyarınca suç oluşturan eylemleri bugüne kadar soruşturulmadı, talebimize rağmen soruşturulması için bir girişimde de bulunulmadı. Bu genel tavrın istisnası olarak kabul edilebilecek bir girişim ise bir başka makam tarafından engellenerek kuralın bozulmasına izin verilmedi. Şöyle ki;

Soruşturma savcılarınca, Trabzon İl Jandarma Komutanlığı ve Trabzon Emniyet Müdürlüğü görevlilerinin cinayet öncesi ve sonrasında görevi ihmal, görevi suiistimal, suç delillerini yok etmek, gizlemek ve değiştirmek, suçluyu kayırmak gibi eylemleri ve bu eylemlerin sorumlusu olan bazı görevlilerin kimlikleri tespit edildi.

Ancak, tespitler isabetli olmasına rağmen, görevsizlik kararı bir o kadar isabetsizdi ve bu karar bir yanıyla yargılamanın gidişatını ve kaderini de belirledi. Savcıların on bir başlık altında sıraladıkları suçlar, CMK 8/2 itibarıyla cinayet davası ile bağlantılı suç kapsamındaydı ve ana dava ile birlikte görülmeliydi. Ancak savcılar, bu eylemlerin kendi görev alanları dışında kaldığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek, soruşturmayı yürütmesi için dosyayı Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdiler. Trabzon Savcısı ise hiçbir araştırma

yapmaksızın, dosyadaki delillere rağmen takipsizlik kararı vererek görevlilerin dokunulmazlık zırhını deldirmedi.

Soruşturma savcılarınca on bir başlık altında sıralanan eylemlerden bazıları şöyleydi:

- Yasin Hayal ve Erhan Tuncel'in cep telefonları üzerinde önleme dinlemesi yapılmış ancak bu husus soruşturma savcılarından gizlenmişti. Öğrenilmesi ve talep edilmesi üzerine eksik bilgiler gönderilmiş yeniden talep edildiğinde ise kayıtların imha edildiği bildirilmişti.
- Trabzon Emniyet Müdürlüğü görevlileri, sanıklardan Mustafa Öztürk'ün de önleme dinlemesine alınmış olduğunu savcılardan gizlemişlerdi. Dinlemenin, savcılarca TİB Başkanlığı'na yazılan bir yazı üzerine tesadüfen ortaya çıkması üzerine sorulmuş ancak bu kez de soruşturma savcılarını yanıltıcı bilgiler verilmişti. Bu bilgilerin de doğru olmadığı daha sonra anlaşılmıştı.
- Trabzon Terörle Şube Müdürü Yahya Öztürk'ün, cinayet öncesinde Yasin Hayal'e "Bu bayrak düştü. Ya Yasin kaldıracak ya Erhan kaldırır, bu görev sizin" şeklinde sözler sarfettiği, Yasin Hayal'in babası Bahittin Hayal'e cep telefonunun ekranında BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'nun resmini gösterdiği tespit edilmişti.
- Trabzon Emniyet Müdürlüğünden gönderilen ses ve mesaj kayıtlarını içeren DVD ve yine Trabzon Emniyet Müdürlüğünce hazırlanan SMS kayıtlarına ilişkin iletişim tespit tutanağında, Tuncay Uzundal'ın cep telefonundan Erhan Tuncel'e ait cep telefonuna gönderilen 16.12.2006 tarihli mesaj içeriği Trabzon Emniyet görevlilerince değiştirilmişti.
- Erhan Tuncel'in, Mc Donald's bombalamasından sorumlu tutulmaması karşılığında yardımcı istihbarat elemanı yapıldığı ve bombalama olayı sonrasında yaralı Yasin Hayal'in kanlı pantolonu görevlilere teslim edildiği halde, bu delilin emniyet görevlilerince yok edildiği tespit edilmişti.

Değerlendirme

- Güvenlik ve istihbarat birimlerinin, maddi gerçeği ortaya çıkaracak nitelikteki bilgi ve belgeleri sakladıkları, değiştirdikleri, yok ettikleri, yalan beyanda bulunarak soruşturma makamlarını yanıltmaya çalıştıkları, deliller üzerinde oynadıkları olgusu, bu aşamanın en belirgin ve sistematik olgusu olarak ortaya çıktı. Bu eylemlerin her biri ciddi cezaları gerektiren suç oluşturmasına rağmen, güvenlik ve istihbarat görevlilerine bu suçlarla ilgili bir soruşturma açılmadı ya da eksik de olsa soruşturma savcılarınca başlatılan soruşturma girişimi başka makamlar tarafından kesin olarak sonuçsuz bırakıldı.
- CMK 153/2 md. uyarınca alınan gizlilik kararı, yasa da belirtilen amacının tam tersi bir uygulama ile delillerin gizlenmesi, yok edilmesi ve çizilen sınırlar içinde delillerin ayıklanması için kullanıldı. Yasada, gizlilik kararının gerekçesi;

"ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük, gerçeğe ulaşma ilkelerine uyulması amacıyla, gerçeği ortaya çıkarmak, delillerin karartılmasını, suçluların kaçmasını ve tedbir almasını önlemek ve suçsuzların haksız yere zan altında kalmamasını sağlamak"

şeklinde açıklanmıştır. Hrant Dink soruşturmasında ise bu karar, yasada belirtilenlerin tam tersini gerçekleştirmenin en önemli aracı haline getirildi. **Dosyanın tümüne etkili olacak şekilde alınan gizlilik kararı ve bu kararın sağladığı olanaklar, gerçeği ortaya çıkarmaya değil gerçeğin üstünü örtmeye, delillerin karartılmasını önlemeye değil aksine tam da karartılmasını sağlamaya, suçluların kaçmasını ve tedbir almasını engellemeye değil suçluların her türlü tedbiri almalarına yaradı.**

KOVUŞTURMA AŞAMASINDA DOKUNULMAYANLAR

Dosyanın tümüne etkili olacak şekilde verilen gizlilik kararı nedeniyle gizli yürütülen soruşturmanın ardından, Hrant Dink cinayeti davası, 20.04.2007 tarihli 2007/368 Sayılı iddianame ile açıldı. Hukuki vasıflandırması esas itibarıyla doğru ve yerinde olan iddianameye göre, cinayet, ortak karar ve faaliyet planları çerçevesinde zamana yayılan ve tamamı ideolojik maksat taşıyan eylemler sonucunda, örgütlü bir yapı tarafından gerçekleştirilmişti. Ancak, aynı iddianame, cinayetin ardındaki örgütü, tetikçi ve onun yakın çevresiyle, yani Pelitli Mahallesi'ndeki ayağıyla sınırlamıştı.

İddianame ile çizilen çerçeveyi ve sınırları zorlayacak, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması yolunda önemli fırsatlar sunacak ve yargılamanın gidişatını bu yönde etkileyecek talepler, sistemli bir biçimde reddedildi.

Kabul edilen talepler ise muhatap kurumlarca karşılanmadı; yazılan yazı içeriklerine tatmin edici cevaplar verilmedi; hatta kimi görevliler kendilerini adeta Mahkeme'nin üstünde görerek yargılama konusu hakkında görüş bildirmeye kalkıştılar. Bu görevliler kimi kez gayri ciddi cevaplar vererek yargılama faaliyetine saygısızlık ettikler, bazen de gerçeğe aykırı beyanlarda bulunarak mahkemeyi yanlış yönlendirdiler. Bu davranışları da suç oluşturduğu halde dokunulmazlık ve cezasızlık kuralı bu konuda da kararlı biçimde uygulandı.

Sistemli bir biçimde reddedilen taleplerimize örnek vermek gerekirse;

- Hrant Dink, 12 Ocak 2007 tarihinde Agos gazetesinde yayınlanan "Neden Hedef Seçildim" başlıklı yazısında hedef gösterilme sürecini anlatıyor ve bu sürecin başlangıcı olarak İstanbul Valiliğindeki görüşmeyi işaret ediyordu. Kendisiyle İstanbul Vali Yardımcısı Ergün Güngör'ün odasında iki Devlet görevlisinin de katılımıyla yapılan görüşmeyi anlattığı bölümü Hrant Dink şu sözlerle bitiriyordu. "Haddimi bilmeliydim... Dikkatli olmalıydım... Yoksa iyi olmazdı!..." Ve hemen arkasından, "artık hedefteydim" diyerek şunu da ekliyordu; "Hakikaten de sonrası iyi olmadı. "

Hrant Dink'in tehdit olarak algıladığı ve hedef gösterilme sürecinin başlangıcı olarak işaret ettiği bu görüşmede hazır bulunan devlet görevlilerinin kimliği, görevleri ve bu görüşmede ne sıfatla bulduklarının sorulmasını talep ettik. Talebimiz üzerine, Mahkeme, 02.07.2007 tarihli ara kararında;

“İstanbul Vali Yardımcısı Ergün Güngör’ün odasında maktül Fırat Dink ile yapılan görüşmede hazır bulunan emniyet görevlilerinin **kim oldukları görev ve sıfatlarının** İstanbul Valilik makamından sorulması için yazı yazılmasına” karar verdi.

Soru son derece açık ve net olmasına karşın İstanbul Valiliği, cevabi yazısında, ara kararda yanıtlanması istenen soruların hiçbirini yanıtlamadı. Ara karar yerine getirilmemişti. Somut sorulara cevap verilmediğinden Hrant Dink ile yapılan görüşmede hazır bulunan emniyet görevlilerinin kimlikleri ile görev ve sıfatlarının İstanbul Valiliğine tekrar sorulması için yazı yazılması talebimizi Mahkeme heyeti, talebin karşılanmış olduğu gerekçesiyle reddetti. Oysa yukarıda açıkladığımız gibi bu talep karşılanmadı, yasal zorunluluğa rağmen Valilik yetkililerince Mahkemenin ara kararı yerine getirilmedi. Mahkemece sorulan soru cevaplanmadı. Mahkemeye bu yönde defalarca talepte bulunmamıza karşın İstanbul Valiliğine yeniden yazı yazılmasını sağlamak mümkün olmadı. Mahkeme heyeti, bu ara karar yerine getirilmiş gibi davrandı.

- Bu cinayetin perde arkasındaki örgütlü yapının ortaya çıkarılabilmesi için olayı temsil eden tüm delillerin toplanması, bütünü temsil etme ihtimali olan tüm parçaların birleştirilmesi, örgütü deşifre edecek tüm ipuçlarının değerlendirilmesi gerekirdi. Bu nedenle, cinayete ilişkin tüm dava ve soruşturmaların tek elden yürütülmesi maddi gerçeğe ulaşmak için önemliydi. Fakat mahkeme nezdinde yapılan birleştirme talepleri de ne yazık ki her seferinde reddedildi.
- Yine yukarıda dile getirdiğimiz gerekçelerle, cinayet sürecinde devlet görevlilerinin rolü olup olmadığı hususlarını mahkeme eliyle araştırılmasını sağlamak amacıyla dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah, İstanbul İstihbarat Şube Müdürü Ahmet İlhan Güler, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı Ramazan Akyürek, Dönemin Trabzon Emniyet Müdürü Reşat Altay ve Trabzon Jandarma Alay komutanı Albay Ali Öz’ün mahkemede tanık olarak dinlenmesi yönündeki taleplerimiz de reddedildi. Böylece dokunulmayan bu kişilerin tanık olarak dinlenmesi de mümkün olmadı.

Bu taleplerin reddedilmesi, bir anlamda yargılamayı iddianame ile çizili sınırlara hapsederek, amacından uzaklaştırdı, ana ekseninden kaydırdı, olayın ve örgütün küçük bir parçasına kilitlenmeye yol açtı. Sonuçta dava, 2004 yılında başlayan suç oluşturan eylemler bütününden sadece tetiğin çekildiği ana ve bu eylemleri belli bir plan dahilinde sürece yayılmış olarak gerçekleştiren örgütlü yapının sadece tetikçilerden oluşan ayağına kilitlenmiş oldu.

Mahkemece kabul edilen taleplerimiz ise muhatap kurumlarca karşılanmadı ve sorulan sorular yanıtlanmadı. Bu yöndeki çabalarımız, TİB gibi MİT gibi kurumların sistematik, bilinçli ve ısrarlı direncine takıldı. Örneğin;

- Hrant Dink cinayetinin hazırlanması ve planlanmasına ilişkin olmak üzere çok sayıda istihbari bilginin Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı’na iletiildiği dosya kapsamı ve yargılama dışı soruşturmalar ile ortaya çıktığından, Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı’ndan bu bilgilerin sorulmasını talep ettik. Talebimiz

doğrultusundaki ara kararıyla Mahkeme, cinayete ilişkin tüm istihbari bilgilerin gönderilmesini istedi. İstihbarat Daire Başkanlığı, ara kararda cinayet öncesi bilgiler sorulmasına rağmen Mahkemeye, cinayetten sonrasına ait ve zaten dosyada da bulunan kimi ifadeler ile bilgileri içeren bilgiler gönderdi.

Bunun üzerine Mahkeme'den gönderilen cevabi yazının ara karara uygun olmadığını belirtip, İstihbarat Dairesine yazı yazılarak cinayet öncesine ait bilgilerin tekrar sorulmasını talep ettik. Bu talebimizi kabul eden Mahkeme, İstihbarat Dairesi Başkanlığı'na tekrar yazı yazdı; bu yazıya dilekçemiz de eklendi. Ancak, sonuç değişmedi ve İstihbarat Daire Başkanlığı bu ara kararı da bundan sonra verilen kararları da yerine getirmede. Ara kararı yerine getirmeyen sorumlular hakkında işlem yapılması talebimiz de bugüne kadar kabul edilmedi.

- Yargılamanın başından beri hemen her duruşmada Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nı (TİB) ilgilendiren taleplerimiz ve bu kuruma sorularımız oldu. Mahkeme bu taleplerimizin hemen hepsini kabul etti; soruları ve talepleri verdiği arar kararlarla TİB'e gönderdi.

TİB Mahkeme'nin yazılarına karşı yazılar yazdı, ancak bu yazıların hiçbirinde mahkemenin ara kararında sorduğu soruları cevaplamadı, yani ara kararları yerine getirmede.

TİB'in Mahkeme'ye gönderdiği yazılarda somut sorulara cevap vermekten, kararları yerine getirmekten özellikle kaçındığı, bu yazıların sadece, kurumca matbu olarak hazırlanmış ve kanun, yönetmelik ve ilgili mevzuatı içeren birbirinin tıpkı basımı yazılar olduğu, ara karar ile sorulan soruları karşılamaktan tamamen uzak, ilgisiz beyanlar içerdiği görüldü.

- 2937 Sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu uyarınca MİT'in, devlet istihbaratının toplandığı ve toplanan bilgilerin koordine edildiği kurum olması ve ayrıca MİT İstanbul Bölge Müdürlüğü görevlilerinin Hrant Dink'in hedef gösterilmesi sürecinin başlangıcındaki rolleri nedeniyle, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan İstanbul Valiliği'ndeki görüşmeden başlayarak Hrant Dink cinayetine, cinayet sanıklarına ilişkin bilgilerin sorulmasını talep ettik.

Mahkemece bu talebimiz kabul edildi ve talep dilekçemizde dile getirdiğimiz soruları cevaplaması için MİT'e yazı yazdı. MİT Müsteşarlığı Mahkeme'ye gönderdiği cevabi yazıda, dava sanıkları ya da başka şahıslar tarafından Hrant Dink'e yönelik, suikast ya da benzeri saldırı olayları düzenleneceği konusunda önceden kendilerine intikal etmiş bilgi bulunmadığını, emniyet müdürlüklerinden, jandarma il komutanlıklarından Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı güvenlik ve istihbarat birimlerinden kendilerine önceden herhangi bir bilgi aktarılmadığını, sanıkların ya da sair illegal ya da özellikle legal, hatta siyasi

kuruluşların bu cinayete ilişkin faaliyetleri konusunda da intikal etmiş bir bilgi bulunmadığını bildirdi.

Bu yazı içeriği her şeyden önce gerçeği yansıtmıyordu. Ülkenin en büyük ve tüm bilgilerin toplandığı istihbarat teşkilatı yetkilileri doğruyu söylemiyor, Mahkeme'den bilgi gizliyordu.

Bu yazı içeriğinin doğru olarak kabulü, öncelikle, MİT görevlilerinin, kendi teşkilatlarından daha kısıtlı yetki ve olanaklarla görev yapan diğer istihbarat kurumlarınca elde edilen bilgilerden hiçbirini elde etmeyerek görevlerini ciddi biçimde ihmal ettikleri, ülkede olan-bitenden bihaber oldukları anlamına geliyordu.

Ayrıca, MİT'in bu beyanı, 2937 Sayılı MİT Yasasında düzenlenen ve MİT Müsteşarı başkanlığında kurulan 'Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu' ve bu kurulun yasada belirlenmiş görevleri ile açıkça çelişiyordu.

Yazıdaki bilgilerin doğru kabul edilmesi halinde, başta MİT olmak üzere ülkenin diğer tüm istihbarat kurumlarının Hrant Dink cinayetine ilişkin olarak görev ve yükümlülüklerini yerine getirmediklerini ve yasaya aykırı davrandıklarını da kabul etmek gerekiyordu. İstihbarat kurumları arasında koordinasyon zorunluluğu sadece MİT yasasında değil, 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Yasası ile 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yasasında da düzenlenmişti.

Bu cevaba göre, MİT görevini yapmamıştı. Ancak, Valilik'teki görüşmeyi doğruladığına göre, bu görüşmenin hangi görev tanımına göre yapıldığını açıklaması gerekiyordu. Ancak bu yönde bir açıklama yapmadı ve böylece MİT görevlilerinin, Hrant Dink'le Valilik'teki görüşmeyi, yasada belirtilen görevlerinden hangisi kapsamında gerçekleştirdiğini anlamak şimdiye kadar mümkün olmadı.

Değerlendirme

- Davanın seyrini etkileyen en önemli husus, iddianame ile çizilen sınırın ötesine geçilmesine izin verilmemesiydi. Yargılama Makamı'nın gönülsüzlüğü, resmi kurumların ve bürokrasinin direnciyle birleşince etkili ve kapsamlı olmaktan uzak, görünürde bir yargılama faaliyeti sürdürüldü. Bu süreçte her kurum, adeta güçlü bir irade tarafından kurgulanan bir oyunda kendisine biçilen rolü oynadı.
- Cinayeti önleme konusunda belirleyici görevi ve işlenmesinden dolayı sorumluluğu olanlara dokunulmadı. Dokunulamayanların kritik konumlardaki devlet görevlileri olmaları dikkat çekiciydi.
- Milli Güvenlik Siyaseti Belgesinde azınlıkların ve misyonerlerin iç tehdit (iç düşman) olarak tespit edildiğine yukarıda değinilmişti. 2937 Sayılı MİT Kanununa göre, MİT'in

başta gelen görevi, Milli Güvenlik Siyaseti belgesini hayata geçirmek üzere çalışmalar yapmaktır. Devletin diğer tüm istihbarat kurumlarına da bu doğrultuda çalışma zorunluluğu getirilmiştir. Hatta istihbaratla görevli olmayan devlet kurumlarının da belgenin hayata geçirilmesinde görev alma yükümlülüğü söz konusudur. Bütün bunlar ile bürokrasinin cinayet sonrasındaki direnci ve uyumu da bir başka dikkat çekici nokta olarak kaydedilmelidir.

4483 SAYILI ‘DOKUNULMAZLIK’ KANUNU

Devletin can ve mal güvenliğini korumakla sorumlu bütün güçlerinin Hrant Dink’e yönelik cinayet planlarından en ince ayrıntısına kadar bilgi sahibi oldukları halde hiçbir önlem almadıkları soruşturmalar ve incelemeler sırasında açıkça ortaya çıktı. Bu bilgi ve bulgular üzerine Hrant Dink cinayetini bildikleri halde önlem almayanlar hakkında 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca inceleme başlatıldı. Trabzon Emniyet görevlileri, Trabzon İl Jandarma görevlileri, İstanbul Emniyet görevlileri ile Samsun Emniyet ve Jandarma görevlileri hakkında başlatılan bu incelemelerde, güvenlik güçleri ile istihbarat görevlilerinin, Hrant Dink’i ve onu öldürenleri izledikleri, Hrant Dink’in yaşamının yakın ve ciddi tehlike altında olduğunu bildikleri halde harekete geçmedikleri, cinayeti önleyici tedbirler almadıkları ortaya çıktı. Ancak bu yöndeki somut tespitlere ve sayısız belgeye rağmen, 4483 Sayılı Yasaya göre yürütülen inceleme ve soruşturmalar, Hrant Dink’in neden korunmadığı sorusunu yanıtsız bıraktığı gibi korumayanların suç oluşturan eylemleri yaptırımsız kaldı.

Örnek vermek gerekirse;

- İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevlileri hakkında yapılan üç incelemede, delillerin yok edildiğini, sahte belge düzenlendiğini, gitmedikleri göreve gitmiş gibi gösterdiklerini tespit eden müfettişler, en azından görevi ihmal sayılabilecek fiillerin söz konusu olduğu gerekçesiyle görevliler hakkında soruşturma açılması gerektiği yönünde görüş bildirmelerine rağmen bugüne kadar tek bir görevli hakkında soruşturma açılmadı.

Dosyadaki üç inceleme raporuna, bilirkişi raporlarına, somut delilleri rağmen İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevlilerine dokunmaya yönelik girişimi durduran, bu görevlilere yargı yolunu kapatan bu kez İstanbul Bölge İdare Mahkemesi oldu. Onca delile rağmen yargı yolunu kesin olarak kapatan İstanbul Bölge İdare Mahkemesi hakimlerinin tarafsız davranmadıkları, anayasal ve yasal yükümlülüklerini yerine getirmediği iddiasıyla yaptığımız şikayet, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından gerekçesiz olarak reddedildi. HSYK da hakimlere ve dolayısıyla İstanbul Emniyet görevlilerine dokundurmayan gerekçesiz kararı ile süreçteki işlevini ve rolünü yerine getiriyordu.

- Trabzon Jandarma görevlileri hakkında yürütülen soruşturmada, cinayetten sonra sahte belge düzenlendiği, bazı belgelerin yok edildiği tespit edilmesine rağmen bu

suçlardan hiçbir işlem yapılmadı. Yürüyen davada ise hesap sorulabilirlik ve yaptırım konusunda herhangi bir sonuç alınamayacağı ortaya çıktı. Zira bu dava, sanıklara isnat edilen suçun basit bir görevi ihmal suçu olması nedeniyle zamanaşımı ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonucuna bağlı olarak yaptırımsız kalacağı ve dolayısıyla dokunulmazlık ve cezasızlık kuralının bir istisnası olamayacağı anlaşıldı.

- Samsun'da yakalanan Ogün Samast'a Emniyet ve Jandarma görevlilerince kahraman muamelesi yapıldığının ortaya çıkması ve konuya ilişkin fotoğraf ve kamera kayıtlarının basına sızması üzerine başlatılan inceleme ve soruşturma da diğerleri gibi sonuçsuz kaldı.
- Bir diğer soruşturma süreci Trabzon Emniyet Müdürlüğü Görevlileri hakkında başlatılan ön inceleme süreciydi. Hrant Dink'in öldürüleceği bilgisine bütün ayrıntıları ile vakıf olan ancak, hiçbir önlem almadıkları gibi, cinayet sonrasında da delilleri gizlemekle, yok etmekle vb. suçlanan Trabzon Emniyet Müdürlüğü görevlileri de tüm inceleme ve soruşturma süreçlerinden kendilerine en ufak bir kusur dahi atfedilmeden çıkarıldı

Bütün bu inceleme ve soruşturmalar sırasında, sorumluların kimlikleri teşhis, suç oluşturan eylemleri de tespit edilmesine rağmen sorumlular ve eylemleri dava konusu edilmedi ve sonuçta bu suçlar da cezasız kaldı. Büyük uğraşlar ve çabalar sonunda Trabzon jandarma görevlilerine açılmak zorunda kalınan davada ise, sanıkların ağır cezalar gerektiren eylemleri iddianameye konu edilmedi.

Devlet memurları ve kamu görevlilerinin yargılanmalarına ilişkin usul ve koşulları düzenleyen ve yukarıda sayılan inceleme ve soruşturmalarda uygulanan 4483 Sayılı Kanun, idarenin memurlarınca yürütülen incelemeler sonucunda suç işleyen kamu görevlisinin yargılanmasını yine idari makamların vereceği izne bağlıyor.

Oysa, bir cinayetin önlenmesindeki sorumlulukları nedeniyle kamu görevlileri hakkında yürütülen bir soruşturmanın etkili kabul edilebilmesi için, genel olarak, soruşturmadan sorumlu olan ve incelemeleri gerçekleştiren kişilerin, olaylara karışan kişilerden bağımsız olmaları gerekmektedir.

Ancak,

- 4483 Sayılı Yasa uyarınca yürütmeye mensup bireyler hakkında yürütülen soruşturmalarda iddialar, yine yürütme erkine mensup ve olaylara karışan diğer memurlarca esaslanmaktadır. Örneğin, somut olayda İstanbul Valisi Muammer Güler, hem olayların sorumlusu hem de karar merciidir.
- Ayrıca, Hrant Dink'in yakınları bu sürece dahil edilmemiş sadece karara itiraz hakkı tanınmıştır ki bu durum, suçtan zarar görenlerin meşru menfaatlerinin korunması açısından çok önemli bir eksikliktir.

- Bütün bunlara ek olarak; itiraz makamı olan Bölge İdare Mahkemeleri, incelemeyi duruşma açmadan, tarafları dinlemeden, tanıkları çağırmadan dosya üzerinden yürütmektedir.

Bütün bu nedenlerle, 4483 Sayılı yasayla öngörülen sürecin etkili ve maddi gerçeği ortaya çıkarmaya yönelik derinlikli bir soruşturma olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Ancak bu yasa, Hrant Dink cinayeti yargı sürecinde, cinayetin hazırlanışında sorumluluğu ve rolü olan, cinayetten sonra suç delillerini gizleyen, katil zanlısına kahraman muamelesi yapan devlet memurlarını adeta korumak için bir kalkan olarak kullanıldı. Devletin suça bulaşmış bütün memurları bu yasanın koruyucu şemsiyesinden yararlandırıldı.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARI

AİHM, 14.09.2010 tarihli Hrant Dink kararıyla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin dört kez ihlal edildiği sonucuna vararak Türkiye'yi oy birliği ile mahkum etti. Mahkeme (AİHM), Türk devletinin, öncelikle Hrant Dink'in yaşam hakkını korumak için pozitif tedbirleri almayarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin, yaşam hakkına ilişkin 2. maddesini maddi boyutuyla ihlal ettiği sonucuna vardı. Bunun dışında, Hrant Dink'in yaşam hakkının yakın ve gerçek tehlike altında olduğunu bilen güvenlik güçleri hakkında etkili bir soruşturma yürütmediği için Sözleşmenin 2. maddesinin usulî boyutuyla da ihlal ettiğini belirledi. Ayrıca Sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkı ile 13. maddesinin de ihlal ettiğine hükmetti.

Hedef gösterilme sürecindeki somut olay ve olguların, Hrant Dink'in yaşamına yönelik ciddi, gerçek ve yakın bir tehlikenin varlığına işaret ettiğini belirtilmesi ve Hrant Dink'e verilen mahkumiyet kararının Yargıtay'ca onanmasının bu sürecin son halkası olduğunun vurgulanması, kararın en önemli yanlarından biri olarak dikkati çekti.

AİHM, cinayetin planlandığı ve hazırlandığı yerin sorumlusu olarak Trabzon Emniyeti ve Trabzon Jandarması ile cinayetin işlendiği ve mağdurun ikamet ettiği yerin sorumlusu olarak da İstanbul Emniyetinin, Hrant Dink'in yaşamının korunmasından sorumlu olduklarını belirleyerek bu kurumların ayrı ayrı ya da birbiriyle koordineli biçimde; planlanmasından ve yakında işleneceğinden haberdar olmalarına rağmen Hrant Dink cinayetinin engellenmesi amacıyla harekete geçmediklerini tespit etmiştir. Tespitin ardından bu görevlilere karşı başlatılan soruşturmaların, güvenlik güçlerinin neden harekete geçmediklerinin ortaya çıkarılması ve cezalandırılması yönünden sonuçsuz bırakılmasının etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlali niteliğinde olduğu sonucuna varmıştır.

Bunun yanı sıra, alt düzey görevlilerin müfettişlere yalan beyanlarda bulunmaya zorlanmasının, söz konusu olaylarla ilgili delil toplamak için adımlar atılması ödevine yönelik açık bir ihlal ve sorumlu olanların tespit edilmesi için yürütülen soruşturmanın kapasitesine engel olunması yönünde planlı yürütülen bir işlem olduğuna karar vermiştir.

AİHM ayrıca, güvenlik güçlerine yönelik soruşturmaların, sadece, hepsi yürütme erkine mensup olan ve olaylara karışanlardan tamamen bağımsız olmayan diğer memurlarca (Vali, İl İdare Kurulu) esastan incelendiğini, bu durumun tek başına söz konusu soruşturmaların zayıflığını gösterdiğini belirlemiştir.

Hrant Dink'in ifade özgürlüğünün ihlali konusunda Türk yargısına hakim olan görüşü değerlendiren bölümü, kararın bir başka çarpıcı yanını oluşturmaktadır.

AİHM, suç isnat edilen ifadeyi kullandığı yazı dizisinin tamamı incelendiğinde, Hrant Dink'in "zehir" olarak tanımladığı şeyin "Türk kanı" değil, Ermenilerin "Türk halkına yönelik algısı" ve Ermeni diasporasının Türkiye'nin 1915 olaylarını soykırım olarak tanıması yönünde yürüttüğü kampanyanın saplantılı niteliği olduğunun açıkça gözler önüne serildiği hususunda Yargıtay Başsavcısının görüşünü paylaşmıştır. Yargıtay'ın söz konusu ifadeyi yorumlayıp fiili ifadeye Türk kimliği kavramını yükleme biçimini analiz ettikten sonra, Yargıtay'ın aslında Hrant Dink'i,

1915 olaylarının soykırım teşkil ettiği görüşünü inkâr etmesinden ötürü Devlet kurumlarını eleştirdiği için dolaylı olarak cezalandırdığı sonucuna varmıştır.

AİHM yargıçlarının, son derece düşündürücü ve Türk yargısı için utanç vesilesi olması gereken bu tespitine göre, Yargıtay hakimleri, Hrant Dink'i dava konusu edilmeyen ve esasen suç oluşturmayan, ancak resmi teze aykırı başka görüşlerinden ve sözlerinden dolayı cezalandırmışlardır. Hukukun en temel ilkelerine aykırı bu kararlarının temelini, yargıçların 1915 olaylarına ilişkin resmi teze bağlılıkları ve önyargıları oluşturmuştur. Oysa yine AİHM'e göre tarihsel gerçeğin araştırılması ve tartışılması, ifade özgürlüğünün bütünüleyici bir parçası olması yanında Mahkemelerin, yargıçların tarihsel bir sorun hakkında 'hakemlik etme' yetkisi bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME

- Dokunulmazlık ve Cezasızlık, Hrant Dink cinayeti soruşturma ve yargılama süreçlerinin temel sorunu olarak ortaya çıktı. Onca incelemeye, soruşturmaya, yargılamaya, hukuki girişime, kamuoyu baskısına rağmen devlet görevlilerine dokunulamadı. Bu durum, suçların cezasız kalması sonucuna yol açtığı gibi önceki deneyimlerle birleşerek güvenlik ve istihbarat görevlilerine dokunulmaz, hesap sorulamaz algısını pekiştiren bir iktidar alanı yarattı.
- Hrant Dink cinayetiyle ilgili olarak hukuki ve hukuk dışı süreçlerin tümü, dokunulmazlık ve cezasızlık uygulamalarının sistematik olduğunu ve bir kural haline geldiğini kanıtladı. Yargı süreçlerinin ve makamlarının da bu kuralın uygulanması ve herhangi bir sızıntıya meydan verilmemesi amacıyla kurgulandığı, kuralı bozması muhtemel girişimlerin bir başka mekanizma tarafından engellendiği, tesadüfen oluşmuş bir çatlağın da bir başka makam tarafından onarıldığı bir mekanizma olarak tasarlandığı ortaya çıktı.
- Dokunulmazlık ve cezasızlığın yarattığı keyfi alan yanında, siyasi irade yoksunluğunun da devlet görevlilerinin direncini ve cesaretini arttırdığı, siyasi irade olmadıkça resmi kurumların direncini kırmanın mümkün olmadığı bir kez daha anlaşıldı.
- Hrant Dink cinayeti, soruşturma, inceleme ve yargılamaları, yargı makamlarının, devlet görevlilerinin işlediği kimi suçları diğer yargılamalardan farklılaşan bir yaklaşımla ele aldıklarını, yargılama süreçlerini derinleştirmek yerine, ellerine verilenlerle yetinen, çizili sınırlar içinde görünürde bir yargılama ve soruşturma yürüten bir davranış birliği sergilediklerini gösterdi.

Devlet ve devlet görevlileri söz konusu olduğunda cezadan ve yaptırımdan kaçınma temelinde farklılaşan bu yaklaşım, en somut biçimiyle AİHM'in Hrant Dink kararıyla gözler önüne serildi.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yargıçları, inceledikleri dosyalar ve dosya içerikleri aynı olmasına rağmen, aynı bulgular ve verilere bakıp Türkiye'deki meslektaşlarından tamamen farklı sonuçlara ulaştılar.

Bu farklılığı, iç hukuk ile uluslararası hukuk arasındaki çelişki ya da mevzuat farklılığı ile açıklamak mümkün değil. İç hukukta da kullanması halinde, yargıcın elinde yeterince malzeme ve hukuksal dayanak mevcut. Temel hak ve özgürlükleri koruyan yasal düzenlemelere, sözleşmelere, Anayasanın 90. maddesine rağmen bu farklılık, AİHM yargıçları ile Türkiye'deki meslektaşlarının devlete değen yargılama süreçlerine farklı zihinsel kodlarla yaklaştıkları, insan hak ve özgürlüklerini korumak yerine devleti koruma ve kollamayı misyon edinen bir yargı kültürü ile açıklanabilir.

Bu tutum, devletin yüksek menfaatlerini kutsayan ve bu menfaatler uğruna kurumların hukuk dışına çıkmasını normalleştiren zihniyetin yansımasıdır. Bu zihniyet ve bu yargı pratiğiyle adalete erişimin mümkün olmadığı, benzerleri gibi Hrant Dink cinayetinde de bir kez daha ve bütün açıklığıyla ortaya çıktı.

Hrant Dink aleyhine açılan soruşturma, kovuşturmalar, mahkumiyet kararı, bu kararın Yargıtayca onanması, cinayet sonrası yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar, süreçte yer alan yargısal makamların, kararlarını, hukuka değil, devletin ideolojisine ve devletin derinliklerinden gelen işaretlere göre oluşturduklarını tüm açıklığıyla ortaya çıkardı. Milliyetçi, ırkçı, ayrımcı, vatandaşını tehdit olarak gören resmi ideolojik formasyonu koruma ve kollamayı misyon edinmiş bir yargısal mekanizmanın ya da korumasız bırakıldığı için bu mekanizmanın bir parçası durumunda kalan yargı makamlarının temel hak ve özgürlükleri koruma bilinciyle hareket eden yargı makamlarıyla aynı sonuçlara varamayacağı çok açık olarak ortaya çıktı.

SONUÇ

- Yukarıda başlıklar halinde değinilen olgular, işaret edilen kurumlar ve mekanizmaların Dink cinayetinin hazırlanması, işlenmesi, cinayetin ardından delillerin gizlenmesi, karartılması, gerçeğin üstünün örtülmesi, yargı süreçlerinin sınırlarının ve çerçevesinin çizilmesi ve bu sınırların dışına çıkılmamasındaki uyumu ve ideolojik ortaklığı dikkat çekicidir. Esasen bu uyum ve ortaklık, cinayetin meşrulaştırılması yanında cezasızlığını da sağlayan ve olağanlaştıran güçlü bir aygıtın ve zihniyetin varlığına tekabül etmektedir. Bu güçlü aygıt devletin ta kendisidir. Hrant Dink'in hedef gösterilmesi, mahkumiyetiyle sonuçlanan yargı süreçleri ve öldürülmesi, cinayet yargılamalarının tıkanması, yani sürecin bütün olguları, devletin ideolojisini ve siyasetini işaret etmektedir.
- Vatandaşlarının canını korumakla yükümlü devletin, zaman içinde kapsadığı kişi ve gruplar değişse de vatandaşlarından bir bölümünün (iç) düşman olduğuna karar verdiği, bu düşmana karşı yürütülecek mücadelede, cinayet dahil yasaların suç olarak tarif ettiği eylemlerin yargılanmadığı, bu nedenle, suçların ve suçluların cezasız

birakıldığı, hukuk dışına çıkan görevlilere bu eylemleri nedeniyle dokunulmadığı bir devasa mekanizma kurguladığı açıkça ve bir kez daha ortaya çıktı.

- Kutsal devlet anlayışı ve siyasi kültürü ile şekillenen bu kurgu, devlet için, hukuk dışına çıkmayı, cinayet işlemeyi meşrulaştıran hatta özendiren, katilleri kahramanlaştıran bir sistemi mümkün kılıyordu.
- İç düşman tanımının devletin ideolojisini ve toplumun homojenliği bozan farklılık öngörüsü üzerine kurulu olduğu, Hrant Dink cinayeti sürecine eylemleri ya da eylemsizlikleriyle katılan tüm aktörlerin bu tanım etrafında birleştikleri tespit edildi.

Bütün bu tespitlere ek olarak;

Hrant Dink'in hedef gösterildiği süreçte, darbe hazırlıklarının yapıldığı, ülkenin önemli ve tanınmış gazeteci, yazar ve aydınlarına suikast planlandığı, aralarında Hrant Dink'in de bulunduğu bu kişilere ilişkin ölüm listelerinin oluşturulduğu bugün ortaya çıkan bilgiler arasındadır.

Yine, aynı süreçte, devlet yapılanmasında değişime ve kurumlar arasında farklılaşmaya hatta çatışmaya tanık olundu. Bu değişim ve farklılaşma, hedef durumunda olan kimi aydınların yaşamlarını korumaya yönelik tedbirler alınmasıyla sonuçlandı. Kurumlar arası çatışma, çok sayıda aydın ve gazetecinin yaşam haklarının da güvencesini oluşturdu. Örneğin, Orhan Pamuk, talep etmediği halde, kendisine koruma tahsis edildi. Mehmet Ali Birand, zamanın MİT Müsteşarı'nca koruma altına alınarak öldürülmekten kurtulduğunu geçenlerde açıkladı. Bu ülkenin değerli aydınları Orhan Pamuk ve Mehmet Ali Birand'ın yaşamının korunması doğrultusunda alınan ve son derece haklı ve doğru bulduğumuz tedbirlerin yine aynı süreçte Hrant Dink'ten esirgendiğine de tanık olundu.

Birbirleriyle kavgalı kurumların Hrant Dink cinayetinin hazırlığına katkı, işlenmesine kolaylık ve katil zanlısına kahraman muamelesi konusundaki uyumu, devlet kadrolarında mevcut bir başka güçlü zihniyetin ne kadar yaygın ve içselleştirilmiş olduğunu gösterdi. Sürece bir bütün olarak bakıldığında bu zihniyetin, cinayetleri içselleştiren, olağanlaştıran, meşrulaştıran farklılıklara, özellikle Ermenilere düşman ittihatçı geleneğin uzantısı olduğunu söylemek hiç de yanlış bir tespit olmayacak.

Devletin yüzyıllık ittihatçı geleneğinin temelini oluşturan Ermeni düşmanlığının, bu cinayet sürecinde rol alan tüm kurum, kişi ve grupları birleştiren önemli bir faktör olduğu bu davada, adalete ulaşmanın yolu, bu düşmanlıkla ve bu düşmanlığın beslendiği tarihsel süreç ve devlet geleneğiyle yüzleşmekten geçiyor.

Karar süreçleri, hazırlığı ve yargılanışındaki yöntemler bu davayı benzerlerinden farklı kılmıyor. Ancak bu dava, benzeri suikastların ve faili meçhul bırakılmış olayların tümünü yeniden yargı alanına taşıma, devletin ve yargının geleneksel bakışı ile hesaplaşma potansiyelini taşıyor.

Bu dava, geçmişin ağır ve karanlık yüküyle yüzleşme ve başa çıkma yolunda başta siyasi irade olmak üzere herkese, her kesime önemli fırsatlar sunuyor. Bu fırsatı değerlendirmek elimizde.